

Z melioracijami pridobivamo nove kmetijske površine, kar pojmujemo kot interes razvoja in ob tem naletimo na interese varstva vegetacije, faune, vodnih pojavov, reliefnih značilnosti, redkih vrst, biotopov, tokov vode, kroženja zraka, slikovitih krajinskih območij, zgodovinskih del, stavbne dediščine itd.

Naš cilj mora biti celovitejša rešitev, ki bo poleg tehničnih in ekonomskih meril upoštevala tudi interese varstva oz. se bodo ti interesi pravočasno vključevali v prostor in se v njem tudi ohranili.

Izhodišče vsake družbe, še posebno socialistične, mora biti težnja po izvajanju melioracijskih posegov po treh kriterijih:

- čim manj prizadeti obstoječe vrednote okolja,
- obnoviti prvotno stanje,
- ustvariti še kvalitetnejše okolje ali celo novo kvaliteto, saj se moramo zavedati, da ponekod ne bo šlo brez preobrazbe krajine. Zaključila bi s sledečim:
- gradnjo usmerjati na manj kvalitetna zemljišča in na tista območja, ki so krajinsko in vizualno nepomembna,
- obdelati zapuščene in zaraščene kmetijske površine,

- povečati hektarske odnose, saj so marsikje pod nivojem razvitih dežel,
- gojiti tiste kmetijske kulture, ki ustrezajo ravnim pogojem.

Literatura in viri:

1. Belec, B., Kert, B., Olas, L., 1980, Melioracije in komasacije v Spodnji Ščavniški dolini. IGU, Ljubljana.
2. Belec, B., Kert, B., Olas, L., 1980, Melioracije in komasacije v Ščavniški dolini kot inovacijski proces. I. faza. Center za raziskovanje Pedagoške akademije v Mariboru. Maribor.
3. Krajevni leksikon Slovenije, 1980. IV. knjiga. Podravje in Pomurje. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
4. Pokrajinski učinki človekovih dejavnosti na življenjsko okolje, 1987. Jugoslovansko posvetovanje z mednarodno udeležbo, Bled 21. do 24. sept. 1987.
5. Rejic, M., 1988, Sladkovodni ekosistemi in varstvo voda. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani. Ljubljana.
6. Prostorsko ureditvena problematika melioracij, 1989. Republiški komite za varstvo okolja in urejanje krajine. Ljubljana.

UDK 621.311.21(497.12)

UDC 621.311.21(497.12)

VPLIVI PROJEKTA NOVIH HE NA SAVI NA SLOVENSKO ELEKTROGOSPODARSTVO IN OKOLJE

Alenka Miškec, Tamara Mikša

S pomočjo literature in anketiranja sta avtorici predstavili sliko novega projekta gradenj hidroelektrarn na Savi, ugotavljali ogroženost posameznih pokrajinskih sestavin (še posebej prebivalstva) in predstavili možne spremembe pokrajinskega ravnotežja.

Raziskovalna naloga je nastala pod vplivom spoznanja, da človeštvo stremi za spremi-

njanjem in podrejanjem narave za svoje potrebe, pa tudi zato, ker danes terjata gospodarski

in z njim povezan družbeni razvoj vedno več energije.

Z nalogo sva si želeli ustvariti celotno sliko novega projekta gradenj HE na Savi, kar pomeni ne samo z ekološkega in gospodarskega, ampak tudi socialnega in naravno-geografskega vidika. S tem namenom sva se oprli na različne vire literatur. Ker pa naju je zanimalo tudi mnenje ljudi, sva obiskali prebivalce, ki bodo posredno ali neposredno ogroženi. Anketo sva izvedli v kraju Boštanj in okoliških vaseh: Kompolje, Mrtovec, Šmarčna in Orehovo. Skupno sva anketirali 30 oseb.

Zanimalo naju je, če so bili kmetje predhodno seznanjeni o gradnji HE in obveščeni, da bo z gradnjo nasipa in akumulacijskega jezera poplavljen velik del področja, kjer danes stojijo njihove kmetije in polja. Kmetje, katerih kmetije bodo morali porušiti, so s tem problemom bili že predhodno seznanjeni za razliko od tistih, ki bodo izgubili samo manjši del obdelovalnih površin. Prvi so v zameno za novo hišo pripravljene zapustiti ogroženo mesto in se naseliti nekje v bližini, slednji pa v nobenem primeru ne nameravajo zapustiti kmetije.

Na osnovi literature, ankete in pogovora z ljudmi predvidevava, da bo gradnja novih HE povzročila negativne posledice na več področjih. Najbolj ogrožene so kmetijske obdelovalne površine, gozdovi ter stanovanjski in drugi objekti. Izvedba akumulacij bo terjala tudi poplavitve sadovnjakov in hmeljišč, na območju Brežic pa so najbolj ogroženi nasadi topola; to je 202 ha. Topol je surovina za izdelovanje papirja, zato bo uničenje tako velike površine lahko vplivalo na proizvodnjo papirja v tovarni Videm v Krškem.

V celotni verigi projekta novih HE je ogroženo skupno 108 objektov: od tega 71 stanovanjskih in 37 gospodarskih poslopij. Največja ogroženost je v krajih Boštanj in Blanca.

Vsekakor bodo z izgradnjo HE prizadete tudi cestne komunikacije in železnice. Na

desnem bregu Save bo na območju Vrhovega na posameznih odsekih zaradi nizke lege uničena cesta Podkraj-Radeče, hkrati pa bo ogrožena stabilnost zaradi plazenja terena. V kraju Boštanj bo ogroženo asfaltirano cestišče na obeh straneh Save. V krajih Blanca in Brestanica bodo poleg asfaltiranega cestišča ogrožene poljske in makadamske ceste.

Vsekakor bo ogrožena tudi oskrba s pitno vodo. Na območju Vrhovega, Blance in Krškega se predvideva zgraditev novega zbirnega kanala, ki bi bil povezan z ostalimi priključki, medtem ko o javni kanalizaciji v krajih Boštanj, Brestanica, Brežicah in Mokricah nisva dobili podatkov.

Na območju Vrhovega greznice niso registrirane, vendar se ogroženost nanaša predvsem na tiste, pri katerih so že tako ali tako stanovanjske hiše, ki pa so po previdnem projektu ogrožene. Oskrba s pitno vodo bi bila najbolj ogrožena v kraju Boštanj, kjer imajo svoj vodnjak. V bližnjih vaseh (Šmarčna in Kompolje) je namreč kar 28 vodnjakov individualnega značaja za oskrbo s pitno vodo.

Gradnja novih HE vključuje tudi akumulacijska jezera. Ker pa je znano, da večje vodne površine vplivajo na spremembo mikroklimе, lahko pričakujemo, da se bo le-ta spremenila tudi na tem področju. Previdevamo lahko le povečanje meglenosti, ki bo posledica izparavanja vode iz akumulacijskih jezer. Ta področja so že sedaj bogata z meglenimi dnevi, zlasti v jesenskih in zimskih mesecih, ko je meglenih dni povprečno nad 120.

Zavedati se moramo, da je na tem območju onesnaženost Save že močno zaskrbljujoča, saj dosega najslabši kakovostni razred. Gradnja posavskih HE prinaša nevarnost, da bi se akumulacijski bazeni spremenili v greznične akumulacije, kjer se bodo poleg najrazličnejših odpadkov, ki jih s seboj prinaša reka, kopičile tudi nevarne snovi in fekalije. To se bo zgodilo, če se Savska voda pred gradnjo ne bo čistila do primerne stopnje (drugi kvalitetni razred).

Taka sprememba bi v končni fazi lahko privedla do katastrofe: uničenje živalskega in rastlinskega sveta, onesnaženje podtalne vode, poslabšanje pogojev bivanja (smrad, megla).

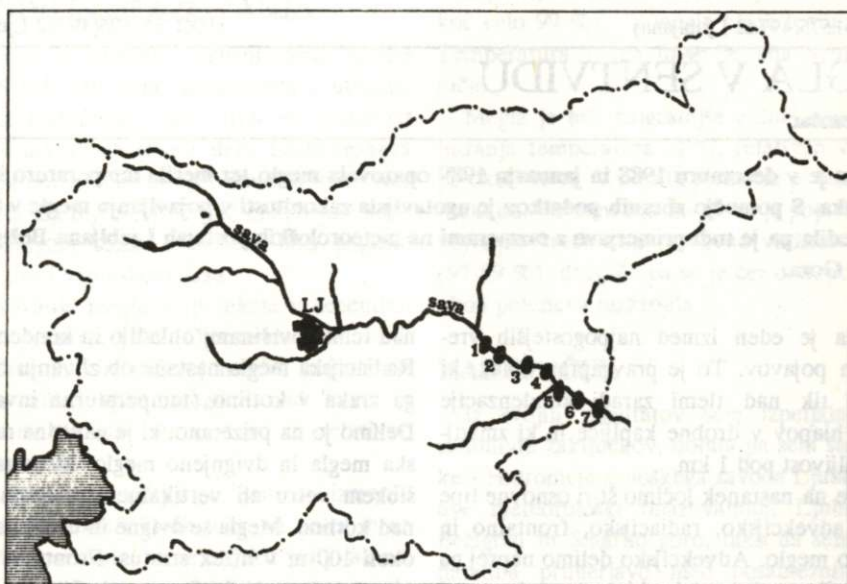
Vsekakor se moramo vprašati, če so nam nove HE res tako zelo potrebne. Iz podatkov v nalogi je jasno razvidno, da bi gradnja novih HE prinesla veliko količino dodatne energije, kar bi imelo pozitivne posledice. Ne smemo pa zanemariti dejstva, da sta naša največja porabnika električne energije Tovarna glinice in aluminija v Kidričevem in Železarna Jesenice, ki pa v svoji proizvodnji ne prinašata zadost-

nega dobička, s katerim bi pokrila veliko porabo.

Vsekakor ne smemo zanemariti mnenja prebivalcev, ki bodo najbolj občutili posledice. Le-te se bodo kazale v propadu njihovih zemljišč, ki jim pomenijo glavni vir dohodka in s tem možnost za preživetje. Ljudem so ponudili delovna mesta v neagrarnih dejavnostih, vendar kmetje v svoji navezanosti na zemljo ne morejo razumeti, da bi na račun industrijskih objektov propadala zemlja.

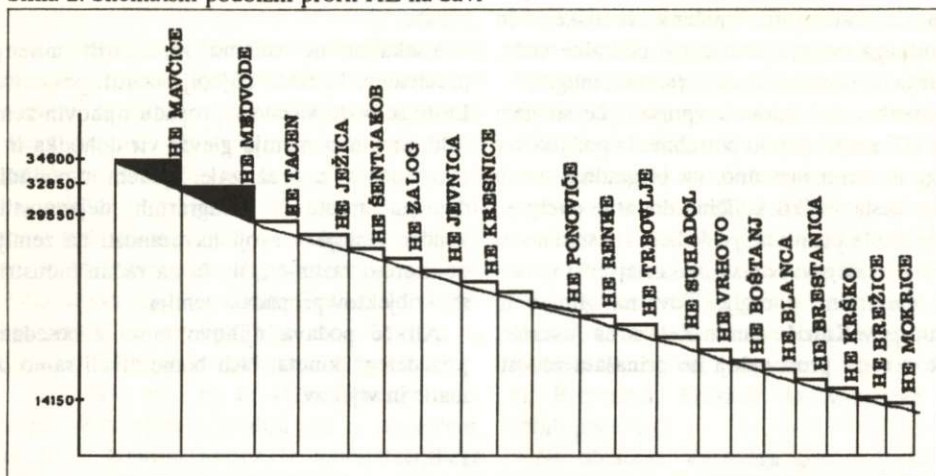
Ali če podava njihovo misel z besedami prizadetega kmeta: "Ali bomo živeli samo od matic in vijakov?"

Slika 1. Nove HE na Savi

1 HE Vrhovo	5 HE Krško
2 HE Boštanj	6 HE Brežice
3 HE Blanca	7 HE Mokrice
4 HE Brestanica	

Slika 2. Shematski podolžni profil HE na Savi

UDK 551.575(497.12 Ljubljana)

UDC 551.575(497.12 Ljubljana)

MEGLA V ŠENTVIDU

Urša Demšar

Avtorica je v decembru 1988 in januarju 1989 opazovala meglo ter merila temperaturo in vlažnost zraka. S pomočjo zbranih podatkov je ugotavljala zakonitosti v pojavljanju megle v Šentvidu, naredila pa je tudi primerjavo z razmerami na meteoroloških postajah Ljubljana-Bežigrad in Šmarna Gora.

Megla je eden izmed najpogostejših vremenskih pojavov. To je pravzaprav oblak, ki nastane tik nad tlemi zaradi kondenzacije vodnih hlapov v drobne kapljice in ki zmanjšuje vidljivost pod 1 km.

Glede na nastanek ločimo štiri osnovne tipe megle: adveksijsko, radiacijsko, frontalno in pobočno meglo. Adveksijsko delimo naprej na obalno ali morsko meglo, ki nastane, ko topel in vlažen zrak prodre nad hladno površino (iznad morja nad ohlajeno celino pozimi). Zrak se ohladi in vlaga v njem se kondenzira. Druga vrsta adveksijske megle je puhteča megla, ki nastane nad toplimi vodnimi površinami, ki sorazmerno izdatno izhlapevajo (reke in jezera). Vodni hlapi se v hladnem zraku

nad temi površinami ohladijo in kondenzirajo. Radiacijska megla nastane ob zlivanju hladnega zraka v kotlino (temperaturna inverzija). Delimo jo na prizemno, ki je navadna radiacijska megla in dvignjeno meglo, ki nastane ob šibkem vetru ali vertikalnem mešanju zraka nad kotlino. Megla se dvigne in ustali na višini okoli 100 m v nizek stratus. Frontalna megla nastane ob prehodu front, pobočna pa, kjer se ob obsežnem dvigajočem se terenu nariva močno vlažen zrak, se zaradi dviganja adiabatno ohlaja in oddaja vlogo. Na tak način dobijo vrhovi gora kape.

Za nastanek megle je najpomembnejši dejavnik vremenska situacija, pomembni so tudi vplivi raznih meteoroloških elementov,